

скарбів, права й обов'язки особи, що виявила скарб, дійшов висновку щодо доцільності використання зарубіжного досвіду діяльності спеціалізованих фірм із пошуку скарбів (с. 461). В результаті проведеного аналізу проблем із збереженням археологічної спадщини дослідник дійшов висновку щодо необхідності зміцнення законодавчої бази в цій сфері, зокрема в кримінальному законі виділити окремий підрозділ «Злочини проти культурної спадщини» (с. 474).

В останньому підрозділі монографії науковець знову звернувся до розгляду термінологічних колізій у законодавстві України про охорону культурних цінностей у контексті міжнародного права, зокрема торкнувся давньої, але досі не вирішеної проблеми використання терміну «пам'ятка» чи «пам'ятка історії та культури» (с. 476), «культурні цінності». Зазначив необхідність дотримання міжнародно-правових термінологічних стандартів, усталеності термінології у вітчизняній пам'яткоохоронній сфері.

Яскравим і промовистим доповненням основного тексту монографії є додатки: № 1. Список культурних цінностей, повернутих в Україну в 1993–1997 роках (98 позицій); № 2. Реєстр культурних цінностей, повернутих в Україну (2000–2009 роки) (90 позицій). Особливе місце посідають ще два додатки: Хронологічний покажчик друкованих праць В.І. Акуленка з правової охорони культурної спадщини – з 1969 до 2012 р., а також публікації про життя і творчість самого В.І. Акуленка.

Вихід у світ рецензованої монографії відомого українського юриста, фахівця з вітчизняного та міжнародного права охорони культурної спадщини і культурних цінностей, людини високої громадянської позиції Віктора Івановича Акуленка є справжньою подією в українському пам'яткознавстві. Монографія стане «настільною» книгою для всіх, хто професійно займається вивченням і збереженням культурної спадщини України, цікавиться її безцінним культурним надбанням.

Подано до друку 5.04.2014 р.

С.Ю. ЗОЗУЛЯ

Розвиток «Біобібліографії кримознавства»

Заголовок є аллюзією до назви передмови «Биобиблиография кримведения» в развитии», авторства засновника й редактора однойменної серії наукових видань, відомого українського вченого, дослідника кримських старожитностей, Заслуженого діяча науки і техніки Автономної Республіки Крим, доктора історичних наук, професора Андрія Анатолійовича Непомняшого¹.

¹ Див.: Непомнящий А.А. «Биобиблиография кримведения» в развитии // Охрана и изучение памятников истории и культуры в Крымской АССР : Исследования и документы / Авт.-сост. А.В. Хливнюк; Под ред. проф. А.А. Непомнящего; Вступ. ст. Н.О. Гриненко; Комм.

Передмова вміщена на «старті» «другої двадцятки» серії – вип. 11, збірника досліджень і матеріалів «Охрана и изучение памятников истории и культуры в Крымской АССР». І дійсно: чи не головний показник стрімкого розвитку серії – це 10 випусків за 5 років! (Для порівняння: попередні 10 з'явилися впродовж 10 років). Але, звісно, кількість – важливий показник, але далеко не першорядний. Кожен випуск серії – цілеспрямована, вивірена, копітка дослідницька праця його автора чи укладача під неусипним редакторським оком маститого сімферопольського вченого; і вихід із друку кожного такого випуску – певна подія не тільки для кримського науково-освітнього співтовариства, але й для усієї української науки. Навіть побіжно оглядаючи серійні (та й періодичні також) вітчизняні видання, на згадку не приходять аналогії до цієї кримської серії. Звісно є регіональна наукова періодика – журнали й періодичні збірники, що відображають дослідження історико-культурного розвитку певного регіону України. Але «Бібліографія кримиознавства» цілком унікальна, оскільки *періодичність* забезпечується не окремими точковими дослідженнями – статтями, оглядами тощо, а закінченими, філігранно відшліфованими монографіями чи авторськими збірниками матеріалів і документів, різних за сюжетними напрямками, але підпорядкованих єдиній тематичній ідеї – дослідження історії вивчення Криму від давнього часу й до сьогодення.

Автори серії, починаючи ще з першого випуску в 2004 р., перетворилися, по суті, на своєрідних біографів цілого напряму наукових досліджень, цілої наукової дисципліни, струнко вписаної в систему сучасних українських історико-регіоналістичних і пам'яткознавчих студій – біобібліографії кримиознавства. Це досліди над вивченням Криму впродовж кінця XVIII – другої половини ХХ ст. мандрівниками-аматорами (вип. 14), окремими науковцями (вип. 12, 15), співтовариствами вчених (вип. 13), а також спеціалізованими дослідницькими установами (вип. 17). Слід, однак, зазначити, що в останніх двох випадках – незважаючи на те, що об'єктом дослідження буди певні наукові інституції, постійна увага акцентується на ролі в них персоналій дослідників, котрі брали участь у певному науковому товаристві чи працювали в певній науковій установі.

Таким само, зітканим із персоналій дослідників церковної старовини, є дослідження В.В. Каліновського (вип. 18), котрий змальовує картину вивчення церковних старожитностей у Криму як власне церковнослужителями, так і світськими дослідниками. В цій, а також у кількох інших (насамперед у вип. 11 та вип. 20) виданнях серії увага авторів або упорядників звертається на дослідження кримських пам'яток, а також діяльність – знову ж: і окремих персоналій, і наукових співтовариств, і певних установ – з охорони та збере-

Н.В. Кармазина и др. : Республиканский комитет Автономной Республики Крым по охране культурного наследия; Научный центр историко-краеведческих исследований и Свода памятников Украины по Автономной Республике Крым; Центр памятниковедения НАН Украины и УООПИК. – Симферополь: ОАО «Симферопольская городская типография» (СГТ), 2008. – С. 7–8.

ження культурної спадщини Криму свого часу. В уже згаданому дослідженні В.В. Каліновського – це культові пам'ятки, в монографії М.М. Калмикової – книжкові пам'ятки; в упорядкованому О.В. Хлівнюком збірнику досліджень і матеріалів вивчається загалом пам'яткоохоронна робота на території Криму впродовж певного періоду. Не оминають пам'яткоохоронних сюжетів, розглядаючи біографії видатних і маловідомих кримознавців, й інші автори видань серії (у першу чергу варто вказати на дослідження проф. А.А. Непомнящего – вип. 12 та вип. 15). В цілому ж, можна сміливо констатувати, що видання серії «Біобібліографія кримознавства» цілеспрямовано – й не менш більш активно порівняно з першою «десятькою серії – випикує історію пам'яткоохоронної справи в Криму протягом останніх 200 років.

Але розглядати видання зі згаданої кримознавчої серії лише як студії з історичної регіоналістики чи історії пам'яткоохоронної справи в певному регіоні України не є коректно. Видання даної наукової серії – це також дослідження історіографічного процесу та розвитку науки в цілому на теренах указанного регіону. Авторам видань останніх 10 випусків серії вдалося заповнити суттєві лакуни в історії цілого регіону; відновити цілі блоки знань, що до останнього часу залишалися невідомими дослідникам вітчизняної науки.

Це вдалося досягнути – не скидаючи з рахунку дослідницький хист й працьовитість авторів випусків серії та редакторства проф. А.А. Непомнящего – за рахунок плідної архівної евристики, ґрунтованої на пошуку не лише місцевих матеріалів (часто вже гарно знаних і неодноразово використаних у наукових розвідках), але, передусім, у центральних і відомчих архівних установах Києва, Москви та Санкт-Петербургу (головне – Інституту історії матеріальної культури та Петербурзької філії Архіву Російської академії наук).

Сподіваємося, що творці серії «Біобібліографія кримознавства» не зупиняться на досягнутих висотах й надалі будуть поповнювати українську й світову історіографію якісними, високопрофесійними науковими дослідженнями з історії, краєзнавства й пам'яткознавства Криму.

Серія «Біобібліографія кримознавства» (вип. 11-20, 2008–2013 роки)

Охрана и изучение памятников истории и культуры в Крымской АССР : Исследования и документы / Авт.-сост. А.В. Хливнюк; Под ред. А.А. Непомнящего; Вступ. ст. Н.О. Гриненко; Комм. Н.В. Кармазина и др. : Республиканский комитет Автономной Республики Крым по охране культурного наследия; Научный центр историко-краеведческих исследований и Свода памятников Украины по Автономной Республике Крым; Центр памятниковедения НАН Украины и УООПИК. – Симферополь: ОАО «Симферопольская городская типография» (СГТ), 2008. – 240 с. – (Биобиблиография крымоведения; Вып. 11).

Непомнящий А.А. Подвижники крымоведения / А.А. Непомнящий : Республиканский комитет Автономной Республики Крым по охране культурного насле-

дия; Научный центр историко-краеведческих исследований и Свода памятников Украины по Автономной Республике Крым; Центр памятниковедения Национальной академии наук Украины и Украинского общества охраны памятников истории и культуры. – Симферополь: : ОАО «Симферопольская городская типография» (СГТ), 2008. – Т. 2: TAURICA ORIENTALIA. – 600 с. – (Биобиблиография кримведения; Вып. 12).

Севастьянов А.В. Десять лет на службе краеведения: Российское общество по изучению Крыма (1922–1932) / Александр Севастьянов; под ред. А.А. Непомнящего : Центр памятниковедения НАН Украины и Украинского общества охраны памятников истории и культуры; Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского. – Киев; Симферополь, 2010. – 255 с. – (Биобиблиография кримведения; Вып. 13).

Громенко С.В. Stepu, morze i gory: польские путешественники конца XVIII – начала XX века о Крыме / С.В. Громенко; вступ. ст. А.А. Непомнящего : Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского. – Симферополь: Антиква, 2011. – 304 с. – (Биобиблиография кримведения; Вып. 14).

Непомнящий А.А. Профессор Николай Эрнст: страницы истории крымско-го краеведения / Андрей Непомнящий : Национальная академия наук Украины, Украинское общество охраны памятников истории и культуры, Центр памятниковедения; Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского; Крымское республиканское учреждение «Научно-исследовательский центр памятниковохранительных исследований Автономной Республики Крым». – К.: : Издательский дом «Стилос», 2012. – 464 с. – (Биобиблиография кримведения; Вып. 15).

Савочка А.Н. Благотворительность в Таврической губернии (1802–1920) / А.Н. Савочка; под ред. А.А. Непомнящего : Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского. – Симферополь: Доля, 2012. – 320 с.; илл. – (Биобиблиография кримведения; Вып. 16).

Акимченков В.В. «Академия в миниатюре»: Севастопольский музей краеведения (1923–1939) / В.В. Акимченков; под ред. А.А. Непомнящего : Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского; Центр памятниковедения Национальной академии наук Украины и Украинского общества охраны памятников истории и культуры; Крымское республиканское учреждение «Научно-исследовательский центр памятниковохранительных исследований Автономной Республики Крым». – К.; Симферополь: Антиква, 2012. – 120 с.; илл. – (Биобиблиография кримведения; Вып. 17).

Калиновский В.В. «Древностей – и замечательных, и интересных, и красивых – непочатый уголок»: Церковное кримведение (1837–1920) / Владимир Калиновский; под ред. и вступ. сл. А.А. Непомнящего : Национальная академия наук Украины, Украинское общество охраны памятников истории и культуры, Центр памятниковедения. – К.; Симферополь: Антиква, 2012. – 340 с., илл. – (Биобиблиография кримведения; Вып. 18).

Сейтова Э.И. Переселенческий билет: трудовая миграция в Крым (1944–1976) / Эльвина Сейтова; под ред. А.А. Непомнящего. – Симферополь: Антиква, 2013. – 236 с.; илл. – (Биобиблиография кримведения; Вып. 19).

Калмыкова М.М. Личные книжные собрания в фондах Научной библиотеки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского (1918–1940): к 95-летию основания Таврического университета / Марина Калмыкова; под ред. А.А. Непомнящего : Таврический национальный университет имени В.И. Вернадского. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2013. – 312 с. – (Биобиблиография крымоведения; Вып. 20).

Подано до друку 24.04.2014 р.

УДК 341.1/8«МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ПРАВО»

Л.В. ПРИБСГА

**Віхи міжнародного пам'яткоохоронного руху:
50 років Венеційській хартії, 20 років
Українському національному комітету ICOMOS**

У статті звертається увага на значущість Венеційської хартії у розвитку міжнародного пам'яткоохоронного руху, порушуються питання створення ICOMOS (Міжнародної ради з питань пам'яток і визначних місць), а також висвітлюється 20-річна діяльність Українського національного комітету ICOMOS.

Ключові слова: хартія, культурна спадщина, пам'яткоохоронна діяльність, міжнародна охорона культурних надбань.

Масштабні відбудови поруйнованих у роки Другої світової війни історичних міст Європи та масові реставрації численних пам'яток архітектури в повоєнний час викликали необхідність об'єднання зусиль світової спільноти на пам'яткоохоронній ниві й відпрацювання солідарних засад реставраційної методики. Серед низки таких об'єднаних документів, визнаних світовим співтовариством, стала, передусім, Венеційська хартія. Підготовлена з ініціативи UNESCO Хартія з охорони й реставрації пам'яток і визначних місць була розглянута й ухвалена II Міжнародним конгресом архітекторів і технічних спеціалістів з питань збереження монументальних пам'яток, що відбувся 21–31 травня 1964 р. у м. Венеція.

До розробки Хартії були залучені пам'яткоохоронці світового рівня, таких міжнародних організацій як UNESCO, ICCROM, відомі фахівці архітектурної реставрації з 15 країн світу, серед яких видатні реставратори П'єро Гаццола (Італія), Раймон Лемер (Бельгія), Хироши Дайфуку (США), Ян Захватович (Польща) й багато інших. Варто зазначити, що в роботі конгресу брав участь і наш співвітчизник – відомий в Україні пам'яткоохоронець, професор І.О. Ігнатків.

Ухвалений міжнародним конгресом документ, відомий серед пам'яткоохоронців як Венеціанська хартія, відіграв надзвичайно важливу роль у розвитку теорії й практики охорони історико-культурних надбань людства. Основні положення Хартії не втратили своєї значущості і в наші дні,